

Nr 35.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1949 vid dess trettioandra sammanträde fattade beslut, såvitt propositionen hänvisats till lagutskott.

Genom en den 17 februari 1950 dagtecknad proposition, nr 188, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, anhållit om riksdagens yttrande angående följande av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1949 vid dess trettioandra sammanträde fattade beslut, nämligen

1) konvention (nr 94) angående arbetsklausuler i kontrakt, däri offentlig myndighet är part,

2) rekommendation (nr 84) angående arbetsklausuler i kontrakt, däri offentlig myndighet är part,

3) konvention (nr 95) angående rättsskydd för lön,

4) rekommendation (nr 85) angående rättsskydd för lön,

5) konvention (nr 96) angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer (reviderad 1949),

6) konvention (nr 97) angående migrerande arbetare (reviderad 1949),

7) rekommendation (nr 86) angående migrerande arbetare (reviderad 1949),

8) konvention (nr 98) angående tillämpningen av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten,

9) rekommendation (nr 87) angående yrkesvägledning.

Texterna till konventionerna och rekommendationerna ha fogats såsom bilagor (Bil. A—I) vid propositionen, vartill utskottet får hänvisa. I särskild bilaga (Bil. J), även den fogad till propositionen, har lämnats en förteckning över de vid konferenssammanträdet antagna resolutionerna.

Propositionen har, utom såvitt angår rekommendation nr 87 angående yrkesvägledning, hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet. I övrigt har propositionen hänvisats till statsutskottet.

Beträffande behandlingen av de konventioner och rekommendationer, som hänvisats till andra lagutskottet, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I propositionen förordas svensk ratificering av de vid Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1949 antagna konventionerna

(nr 96) angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer och (nr 98) angående tillämpningen av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten.

Internationella arbetskonferensens trettioandra sammanträde hölls i Genève under tiden den 8 juni—den 2 juli 1949. I sammanträdet deltog representanter för 50 medlemsstater, av vilka 42 sändt fullständiga delegationer, dvs. två regeringsombud samt ett ombud från vardera av arbetar- och arbetsgivarsidorna. Sverige deltog i sammanträdet med en fullständig delegation.

Dagordningen för detta konferenssammanträde — för vars förhandlingar och beslut en fullständig redogörelse kommer att lämnas av delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet i dess publikationsserie »Internationella arbetsorganisationen» — omfattade följande överläggningsämnen:

- I. Generaldirektörens för Internationella arbetsbyrån årsrapport.
- II. Finansiella och budgetära frågor.
- III. Medlemsstaternas årsrapporter angående tillämpning av konventioner i enlighet med artikel 22 av Internationella arbetsorganisationens stadga.
- IV. Tillämpningen av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten (andra behandling).
- V. Förhållandet mellan arbetsmarknadens parter, innefattande frågor rörande kollektivavtal, medling och skiljedom ävensom samverkan mellan offentliga myndigheter och arbetsgivar- och arbetarorganisationer (första behandling).
- VI. Arbetsklausuler i kontrakt, däri offentlig myndighet är part (andra behandling).
- VII. Rättsskydd för lön (andra behandling).
- VIII. Löneproblem (allmän rapport).
- IX. Yrkesvägledning (andra behandling).
- X. Revision av 1933 års konvention angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer.
- XI. Revision av 1939 års konvention angående migrerande arbetare med därtill anslutna rekommendationer.
- XII. Partiell revision av de vid Internationella arbetskonferensens tjugooåttonde sammanträde (sjätte sjöfartskonferensen) år 1946 i Seattle antagna konventionerna angående social trygghet för sjömän, angående semester med bibehållen hyra för sjömän, angående besättningens bostäder å fartyg samt angående hyror, arbetstid och bemanning å fartyg.

Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet har avgivit utlåtande över konventionerna och rekommendationerna. I sin tur har delegationen inhämtat yttranden över konventionerna från socialstyrelsen,

Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige samt, såvitt angår konventionerna nr 95 och 96 ävensom rekommendationen nr 85, jämväl från arbetsmarknadsstyrelsen och Tjänstemännens centralorganisation, såvitt angår konventionen nr 97 och rekommendationen nr 86 jämväl från arbetsmarknadsstyrelsen, statens utlänningskommission och generaltullstyrelsen och såvitt angår konventionen nr 98 jämväl från Tjänstemännens centralorganisation.

Beträffande *konventionen (nr 94) och rekommendationen (nr 84) angående arbetsklausuler i kontrakt, däri offentlig myndighet är part, har delegationen*, i likhet med socialstyrelsen och de hörda huvudorganisationerna, funnit det sakliga innehållet i förevarande konvention och rekommendation sakna intresse för Sveriges del, emedan däri angivna villkor och bestämmelser i regel i vårt land reglerades genom kollektivavtal. Då därtill komme, att i konventionen funnes inryckta vissa formella föreskrifter, som tedde sig främmande för svenska förhållanden, ansåge sig delegationen böra avstyrka, att konventionen ratificerades av Sverige.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har beträffande förevarande konvention och rekommendation anfört:

»Till den ståndpunkt, åt vilken delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet på sätt nyss anförts givit uttryck, ansluter jag mig. Med hänsyn härtill finner jag anledning icke föreligga för Sveriges del att ratificera konventionen eller vidtaga några åtgärder med anledning av rekommendationen.»

I fråga om *konventionen (nr 95) och rekommendationen (nr 85) angående rättsskydd för lön* har *delegationen* uttalat, att det syntes med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke konventionen på ett par punkter, särskilt i avseende å den personkrets, som skulle komma i åtnjutande av förmånsrätt för lönefordran i arbetsgivares konkurs, vore mera vittomfattande än vad fallet vore i svensk lagstiftning och rättspraxis. Det lär knappast kunna övervägas att ändra svensk rättspraxis med hänsyn till konventionens innehåll.

Delegationen, som knappast funnit konventionens bestämmelser vara av intresse för vårt lands vidkommande, har därför ansett sig böra avstyrka ratifikation. Vid sådant förhållande har rekommendationen i ämnet ej föränlett till något delegationens yttrande.

Departementschefen har biträtt delegationens uppfattning i fråga om förevarande konvention och följaktligen avstyrkt svensk ratificering av konventionen samt i anslutning därtill förklarat, att vid godtagandet av denna ståndpunkt anledning sagnades att från svensk sida vidtaga några åtgärder i anslutning till rekommendationen.

Beträffande *konventionen (nr 96) angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer (reviderad 1949)* har *departementschefen* anfört:

»Sverige är ett av de länder, som ratificerat 1933 års konvention angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer. Enligt denna skulle sådana byråer med vinstsyfte vara avskaffade inom en i konventionen bestämd tidrymd från konventionens ikraftträdande för vederbörande medlemsstat, medan den nu antagna reviderade konventionen lämnar medlemsstat som ratificerar konventionen tillfälle att välja mellan att antingen antaga de i del II av konventionen intagna bestämmelserna angående ett successivt avskaffande av avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer med vinstsyfte samt reglering av övriga arbetsförmedlingsbyråers verksamhet eller att antaga bestämmelsen i konventionens del III angående en reglering av den verksamhet, som bedrivs av avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer, däri inbegripna byråer med vinstsyfte.

Den reviderade konventionen innehåller vissa lättnader i förhållande till den tidigare gällande konventionen, vilka lättnader i viss mån redan införlivats med svensk rätt. Någon tvekan synes mig därför icke kunna råda därom, att Sverige bör ratificera den reviderade konventionen, varigenom den tidigare ratificerade konventionen i ämnet automatiskt uppsäges. Då Sverige redan i och med ratificeringen av 1933 års konvention givit uttryck åt sin principiella önskan om ett successivt avskaffande av avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer med vinstsyfte, synes i ratifikationshandlingen böra anmälas, att Sverige antager de i del II av den reviderade konventionen intagna bestämmelserna.»

Departementschefen har vad beträffar *konventionen (nr 97) och rekommendationen (nr 86) angående migrerande arbetare* anfört följande:

»Ifrågavarande internationella konvention och rekommendation avse personer, som utvandra från ett land till ett annat för att i det nya landet skaffa sig arbete (s. k. migrerande arbetare). Föreskrifterna syfta till att utplåna skillnaden mellan den inhemska och den utländska arbetskraften genom att göra de migrerande arbetarna delaktiga av samma förmåner som dem vilka komma landets egna medborgare till godo.

Konventionens antagande medför sålunda förpliktelse för vederbörande land att — i den mån förhållandena äro reglerade genom lagstiftning eller underkastade administrativa myndigheters avgörande — behandla de personer, som omfattas av konventionen, lika förmånligt som landets egna medborgare såvitt angår arbets- och lönevillkor, medlemskap i fackliga organisationer, bostadsförhållanden ävensom skatter och avgifter, som hänföra sig till arbetet. Konventionen föreskriver vidare, förutom viss upplysningsverksamhet med avseende å de migrerande arbetarna, kostnadsfri arbetsförmedling samt nöjaktig hälsokontroll beträffande dessa. Vad konventionen i dessa delar innehåller torde vara av beskaffenhet att utan förbehåll kunna godtagas från svensk sida.

Enligt konventionen förbinder sig emellertid medlemsstat vidare att låta lagstiftningen om »social trygghet» få sådan utformning att immigranterna ej bli sämre ställda än landets egna medborgare; för vissa fall lämnas dock

möjlighet öppen till särbestämmelser beträffande den utländska arbetskraften.

I fråga om utlännings rätt till sociala förmåner av olika slag intager vårt land ej någon enhetlig ståndpunkt. I detta hänseende må framhållas att beträffande den förmån, som ligger i rätten att erhålla billig och i vissa fall helt kostnadsfri sjukvård och hälsovård, i stort sett ingen skillnad göres mellan svenskarna och de utlänningar som vistas här och att, när det gäller den obligatoriska fattigvården, utlänningarna äro i huvudsak likställda med svenskarna. Sjukförsäkringen, försäkringen för olycksfall i arbete och arbetslöshetsförsäkringen stå öppna även för utlänningar, vilka härjämte ha samma tillgång som svenskarna till en del familjesociala åtgärder, t. ex. fria resor för barn och husmödrar. Vidare utgå de allmänna barnbidragen även för här bosatta utländska barn. I detta sammanhang må nämnas att — såsom framgår av den till riksdagen samtidigt härmed avlåtna propositionen nr 136 angående viss hjälpverksamhet för utlandssvenskar och flyktingar — här bosatta utlänningar föreslagits skola kunna erhålla mödrahjälp och arbetslöshetshjälp under samma betingelser som de svenska medborgarna.

I andra avseenden följer vår lagstiftning den linjen, att de sociala förmånerna äro förbehållna de svenska medborgarna, därvid dock även här bosatta utlänningar kunna bli delaktiga av resp. förmån, därest svenskar i utlänningens hemland få åtnjuta motsvarande förmån. Här tillämpas alltså den s. k. reciprocitetsprincipen. Vad nu sagts gäller bl. a. folkpension, bidrag till änkor och änklingar med barn, särskilda barnbidrag, bidragsförskott och moderskapspenning.

Frågan om den utländska arbetskraftens ställning med avseende å sociala förmåner är ett spörsmål, som kan ses från olika synpunkter. Utgångspunkten bör emellertid vara att de humanitära synpunkterna beaktas i den mån så kan ske utan åsidosättande av vårt lands egna intressen. I detta sammanhang vill jag erinra om den utveckling mot närmare mellanfolkligt och särskilt europeiskt samarbete på det ekonomiska och sociala området, som Sverige funnit angeläget att stödja. Jag anser mig även böra nämna, att den svenska regeringen från Europarådets generalsekreterare mottagit en skrivelse, vari denne fäste uppmärksamheten på en, efter förslag av Europarådets rådgivande församling, av ministerkommittén den 15 november 1949 antagen resolution med uppmaning till medlemsstaterna att snarast ratificera konventionen angående migrerande arbetare.

Utlänningarnas allmänna behandling i det hänseende varom det nu är fråga har varit föremål för vissa förberedande undersökningar inom socialdepartementet. Dessa undersökningar torde böra fullföljas i form av en allmän översyn av hithörande bestämmelser, varvid bör prövas huruvida den av ifrågavarande konvention åsyftade generella likabehandlingen bör införas i vår lagstiftning. Det är min avsikt att vidtaga åtgärder härför.

Bilagorna I och II till konventionen synas icke påkalla några författningsändringar, medan tillämpningen av bestämmelserna i Bilaga III synes komma att kräva viss ändring i tulltaxeförordningen. Vad i dessa bilagor före-

skrivs med avseende å rekrytering av samt arbetsförmedling och arbetsvillkor för migrerande arbetare ävensom införande av sådana arbetares personliga effekter m. m. torde icke böra föranleda erinran från svensk sida.

Med hänsyn till det anförda finner jag att — ehuru det varit önskvärt om Sverige redan i dagens läge kunnat ge sitt stöd åt de internationella strävandena på detta område — med ratifikation från Sveriges sida av ifrågavarande konvention t. v. bör anstå.»

Beträffande konventionen (nr 98) angående tillämpningen av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten har departementschefen anført följande:

»Den här föreliggande konventionen ansluter sig till den vid 1948 års arbetskonferens antagna konventionen angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten, vilken konvention ratificerats av Sverige. Det är enligt min mening synnerligen önskvärt, att jämväl den nu förevarande konventionen, som närmare reglerar organisationsrättens innebörd såvitt angår förhållandet mellan parterna på arbetsmarknaden, blir ratificerad från svensk sida. Därigenom markeras vårt intresse av att de betydelsefulla spörsmål, som behandlas i konventionen och som i vårt land äro i allt väsentligt reglerade i enlighet med konventionens innehåll, också på det internationella planet bliva lösta på motsvarande sätt. Det synes mig vara av stor betydelse, att vårt land, som i fråga om förenings- och förhandlingsrätten intager en framskjuten ställning, genom att ratificera förevarande konvention lämnar sitt stöd åt internationella arbetsorganisationens strävanden att främja utvecklingen på detta område.

De yttranden, som föreligga i ärendet, utvisa, att någon tvekan yppats huruvida konventionens tillämpningsområde är sådant, att nuvarande svensk lagstiftning och rättspraxis i allo skänka de garantier för en fri förenings- och förhandlingsrätt, som avses med konventionen. Vad delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet i denna del anført synes mig emellertid giva vid handen, att något hinder för ratifikation icke kan anses föreligga på grund därav, att för närvarande ämbets- och tjänstemän, som äro underkastade ämbetsansvar, icke äro i lag tillerkända en förhandlingsrätt av samma innebörd som den, vilken tillkommer andra arbetstagare. Med beaktande jämväl av den utformning som artikel 4 i konventionen erhållit synas mig förhållandena i vårt land på förenings- och förhandlingsrättens område vara sådana, att konventionens bestämmelser få anses redan vara uppfyllda.

På grund av det anförda tillstyrker jag att ifrågavarande konvention ratificeras av Sverige.»

Utskottet. Utskottet ansluter sig till vad föredragande departementschefen yttrat beträffande förevarande, av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens fattade beslut. I fråga om konventionen angående migrerande arbetare vill utskottet, under hänvisning till den, efter förslag av

Europarådet förra året antagna resolutionen med uppmaning till medlemsstaterna att snarast ratificera konventionen, understryka önskvärldheten av att den av departementschefen bebådade översynen av gällande bestämmelser på det område, som konventionen avser, bedrivs med sådan skyndsamt, att en ratifikation av konventionen från svensk sida icke onödigt fördröjes.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 4 maj 1950.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Norman, Forslund, Sten, Wistrand, Nils Elowsson, Nerman och fru Svenson*;

från a n d r a kammaren: herr Ryberg, fru Johansson i Norrköping, herrar Nilsson i Göteborg, Hagård, fröken Höjer, herrar Lundberg, Svensson i Göteborg och fru Sjöstrand.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.